List 2. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. januarija 1878.

Obseg: Kmetovi gospodarski zapisniki. — Koliko zemlje naj gospodar privošči setvi žita, koliko pa živinski klaji? — Oklic Kranjskim konjerejcem. — Počitnice državnega zbora. — Pogled v Avstrijski državni stroškovnik (budget) za leto 1878. z ozirom na leto 1871. — Turki pred Dunajem leta 1529. (Dalje.) — Sofija, glavno mesto Bolgarije. — Šolske novice. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetovi gospodarski zapisniki.

„Kaj pa je že zopet to novega?“ — si misli morebiti marsikdo naših kmetov, ko bere napis temu sestavku. — Prav nič novega pri večih posestnikih, kateri v vsem previdno gospodarijo — mu odgovorimo — in tudi nič težavnega, pa prav dobrega za vsacega gospodarja, če tudi ima le majhno bajtico, malo zemljišča in le par repov v hlevu. Se vé, da pisati mora znati sam, ali da ima otroka ali da dobí kakega druzega, ki mu zapiše, kar je zapisati treba.

Časi sedanji so taki, da tudi priprostemu kmetu pa dobremu gospodarju ne zadostuje samo vedeti, koliko je med letom dohodkov, koliko pa stroškov imel. Treba mu je, če je dober gospodar, bolj na drobno vedeti, ali se je njegovo premoženje pomnožilo ali zmanjšalo. To pa more vedeti le tak, ki se ne boji majhnega truda za zapisovanje svojih gospodarskih rečí. Veliko dela in „kunšti“ za to ni treba.

En zapisnik se imenuje dnevnik, v katerega si gospodar zapisuje vse dohodke in stroške. Za tak dnevnik se vzame ena pôla papirja, kateri se zgoraj na vrhu čez celo pôlo naredí napis: „Dnevnik“; pod tem napisom se po tem na eni strani pôle zapisujejo dohodki, na drugi pa stroški — zmirom s pristavkom dneva, stvari in zneska.

Zraven tacega dnevnika naj si gospodar napravi dva inventara, to je, dva zapisnika za popis premoženja; eden teh inventarov ali popisov premoženja se naredí iz začetka vsacega leta, drugi pa na koncu leta.

V premoženje spada polje, poslopja, živina, pridelki, orodje itd. V inventáru pa se mora tudi zapisati zmirom cena ali vrednost ene in druge stvarí, pa vrednost prava, ne previsoka, ne prenizka; pri zemljiščih, na pr. tista cena, po kateri je gospodar njive ali senožeti kupil, ali pa tista, po kateri bi se zemljišče utegnilo tisti čas prodati.

Taka inventara pa se napravita tako-le: Vzame se za vsak inventar cela pôla papirja z napisom: „Inventar zadnjega meseca leta 1878“.

Pod tem napisom se popiše premoženje v vrstah, kakor jih sledeči izgled kaže. (V tem izgledu so le nekatere reči zapisane; kdor ima več, zapiše vse druge).

I. **Gotovina v denarji**	100 gold.
II. **Zemljišča:**	
10 oralov njiv po 300 gold.	3000 „
3 orali senožet, in sicer: 1 oral po 250 gl.	250 „
2 orala po 150 gold.	300 „
III. **Poslopja**	
s hišo, hlevom in skednom	1500 „
IV. **Pridelki:**	
10 vaganov pšenice po 6 gold.	60 „
15 vaganov rži po 4 gold.	60 „
V. **Živina:**	
2 konja	300 „
5 krav	300 „
VI. **Kmetijsko orodje:**	
vozovi, plugi itd.	200 „
Skupaj .	6070 gold.

Tako narejeni inventár pa ne kaže vselej pravega stanú premoženja; treba je, da se njemu še na dalje dodá, kar ima gospodar morebiti premoženja še v obligacijah ali tù in tam izposojenega denarja. Vse to skupaj vzeto, kaže premoženje gospodarjevo.

Od tega premoženja pa se moraje odšteti vsake vrste dolgovi, ki jih gospodar ima.

To, kar ostane po odštetih dolgovih, je še le čisto premoženje gospodarjevo.

Prav tako, kakor je narejen inventár iz začetka leta, mora narejen biti tudi inventar h koncu leta.

Če se potem prvi inventar primerja z zadnjim, se vidi, koliko je gospodar na koncu leta bolji ali slabeji na svojem premoženji.

Taki zapisniki so prav zeló koristni; oni so odprta knjiga, katera kaže, ali gre gospodar s svojim premoženjem gori ali doli; spodbujajo ga zato k varčnosti ali pa ga tudi osrčujejo h kakemu večemu strošku, katerega gospodar zmore in ki mu bo po drugi poti večih dohodkov donašal in gospodarstvo na boljo stopinjo povzdignil.

Poskusite tedaj, dragi kmetovalci, take zapisnike, ako jih še nimate; prepričani smo, da nam boste hvalo vedeli, ker potem še le postanete previdni gospodarji. Če ima kramar svoje zapisnike, kako da bi jih ne imel kmetovalec, ki tudi ima mnogovrstnega in morebiti še več vrednega blaga memo kramarja.

Koliko zemlje naj gospodar privošči setvi žita, koliko pa živinski klaji?

Prva reč umnega kmetovanja je prava razmera me žitom in klajo, ali z drugimi besedami: umen gospodar seje žita le toliko, da gospodarstvo njegovo ne trpi škode zavoljo premalo klaje. Ta škoda ni le škoda za letos ali drugo leto, ampak pozná se čedalje bolj prihodnja leta, ker žito izmolze zemljo, da je leto za letom pridelka manj. Zemlja je res dobra mati; al če boš leto za letom jej v setvi žita najboljo moč izpival, hirala ti bo, če jo tudi gnojiš, ker tisti drobci, ki se iz njega napravljajo v zemlji za živež žitni, se ne delajo tako hitro kakor ti misliš.

Treba je tedaj, da se na ravno tisti njivi ne prideluje zmirom leto za letom žito, ampak da se po umnem redu menja žito s klajo. To je dobrota za zemljo, pa tudi za to, da si prideluje gospodar več klaje za živino.

Prava razmera med žitom in klajo je po potrjenih skušnjah ta, da se tretji del navadnega polja za klajo odloči, to je, če ima, postavimo, gospodar 12 oralov (johov) polja, mora 4 orale odločiti za deteljo, peso ali kako drugo živinsko klajo. Ako ima gospodar zraven teh 4 oralov živinske klaje še senožet ali travnikov, toliko bolje je; vendar je skor gotovo, da s samo mrvo in slamo, ako ne prideluje tudi druge živinske klaje, bo komaj izhajal, da bi mogel živino skoz in skoz le v hlevu brez paše rediti. Po „gmajnah" živino na pašo goniti poleti ne kaže modrega gospodarja; naj le dobro pomisli, kako malo živeža dobiva živina na gmajni, koliko pa potrosi gnoja po potih, ki mu je za polje tako krvavo potreben. Na višo stopinjo poljedelstva se bojo naše kmetije le tedaj povzdignile, ako gospodar na dva orala celega svojega zemljišča more rediti eno govedo. Kakor sedaj kmetujemo, ne moremo reči, da s 5 orali zemlje to dosežemo. Tudi tam, kjer so gospodarji visoko stopinjo v živinoreji dosegli, kakor v Holandiji, Holstajnu itd., imajo kmetje, kakor pri nas, svoje kmetijske pregovore. En tak pregovor vam hočem povedati na priliko: „Živina več potrebuje skrbí in opazbe kakor otrok, ker otrok ima jezik in lahko pové, kaj mu je in kaj hoče; živina pa nič ne more povedati." Čeravno je tak pregovor dosti prenapet in lahko se reče, nečlovešk, vendar to nam kaže, kako ondi skrbijo gospodarji za svojo živino, katera jih redí. Drug pregovor je: „Najprej moramo skrbeti za deteljo, mrvo itd., da živina klaje dobi, potem še le moramo skrbeti za svoj živež."

Prijatelj! povej mi odkritosrčno, če znaš dobro računati; ali imaš res kaj več dobička od tega, ako seješ žito in ga v jeseni prodaš par mernikov, pa si ga na spomlad za seme moraš morebiti dražje spet kupiti, namesto da bi si bil izredil kravo ali vola in ga prodal? Reci, kaj je bolje? Če si za prodano živinče več denarja skupil, si boš zmirom lahko žita kupil, — ali si pa moreš za prodano žito kravo ali vola kupiti? Menda ne. Vsaj iz Ogerskega in celó iz Rusije in Amerike dohaja dandanes toliko žita v naše dežele, da nam ni skrbí, kje bi ga dobili.

Namen teh vrstic je zato ta, spodbosti naše kmete k premišljevanju: ali jim ne kaže, da bi opustili staro kopito in po pravi razmeri pridelovali na njivah žita in klaje. Ako imamo več klaje, moremo več živine rediti, in živina se zmirom lahko v denar spravi; od druge strani pa umno vrstimo na polji klajo z žitom, in tako damo njivam nekoliko počitka, da jih ne izpiva v eno mero le žito. Naše njive bojo postale potem rodovitniše. Ako po takem iz nadveletnega obdelovanja poljá prestopimo na trileto, bo to našemu kmetijstvu dobro djalo in ta korak gotovo ne bo prevelik, ako se ozremo v druge dežele, kjer je nasedemletno in naosemletno obdelovanje navadno. Če le storimo ta mali korak, bomo sčasoma mi ali naši nasledniki storili dve in tri stopinje dalje, in prav bo za našo deželo. Verjemite mi! J. F. S.

Oklic Kranjskim konjerejcem.

Kdor gospodarjev hoče svojega žebca spuščati za plačilo, mora zato dovoljenje (licenco) od dotiéne komisije dobiti.

Komisija, katera bo take žebce preiskavala, bo:
v Radoljici 21. dne tega meseca,
v Kranji 22. dne tega meseca,
v Kamniku 24. dne tega meseca,
v Ljubljani 26. dne tega meseca (na spodnjih Poljanah v živinozdravnišnici.)

Če komisija najde posebno lepih žebcev težkega Pincgavskega plemena, bode dva za državne namene kupila.

Kdor tedaj ima žebca za pleme pripravnega, naj ne zamudí ga komisiji pripeljati na ogled, da dobí licenco ali, če je posebno lep, ga prodá za dober denar.

Politične stvari.

Počitnice državnega zbora.

O božiči so šli poslanci na počitnice, ki bodo trajale še nekoliko dni.

Neposredno, to je, ne po deželnih zborih v državni zbor — kakor deželne ustave velevajo — voljeni poslanci obhajajo po takem letos brez prenehanja sesije že 5 božičnih praznikov.

Ako se vprašajo poslanci ustavoverne stranke, kako so spolnovali obljube, katere so delali leta 1873. svojim volilcem, jim je odgovor na to vprašanje moral zelo kaliti božično veselje.

Sedanji državni zbor bi bil imel mnogo na novo stvarjati, mnogo na novo oživljati. V prestolnem govoru se mu je pokazal pot, po katerem bi imel hoditi. „Povzdigniti gospodarsko blagostanje, pospeševati trgovstvo in obrtstvo" — to se je najbolj povdarjalo v prestolnem govoru. Vlada, ki je sama osnovala prestolni govor, je nastopila svojo službo pod posebno ugodnimi izgledi. Bil je takrat prišel Avstriji čas italijanskega bahaštva Kalijostrovega, čas, ko se novci kujejo sami po sebi, in morebiti se je našim ministrom že sanjalo o onih dnevih, ko ob praznicih vsak kmet ima v loncu kokoš, in vsak borzijanec fazana.

Kako grozno so takrat obrekovali Hohenwarta! „Ta kavalir v kuti — so pisarili ustavaški časniki — saj ni razumel razmer novega časa!" Teško je bilo pri njem izkoledovati dovoljenja za ustanovitev različnih švindel-bank in železnic, in kar se celó tiče ordnov, ni se dalo dobiti od njega ničesar. Ministerstvo Lasser-Auerspergovo je bilo bolj postrežno. Kedar je nastopilo vlado, si je stavilo nalog, slehernega dne dati dovoljenj za ustanovitev kakih dveh bank. Ker ob ponedeljkih „Wiener Zeitung" ne izhaja, prinašala je ob torkih po štiri take koncesije. Ako se vzame v poštev, da je sedanja vlada že poldrugo leto opravljala svojo službo, ko je prišel „veliki krah", se razvidi, da se je dalo v tem času blizo 1100 koncesij za ustanovitev delniških društev. Ako se, na priliko, računa, da ima vsako tako društvo delniški (akcijni) kapital treh milijonov goldinarjev, znaša to pomnoženje národnega imetka za 3300 milijonov gold. avst. vr. Nu, in pri vsem tem

bi živeli v Avstriji še nezadovoljniki? — Kako prevzetno se je govorilo o fevdalcih! Javno so takrat trdili po svojem prepričanji moderni državni vitezi, da so fevdalci spravili državo do brezna pogube, in kakor rešilci so se vêdli Abelesi, Jeitelesi, Königswarterji, Wodijanerji, Springerji in enaki tovariši. Kaj so bili Schwarzenbergi, Harrachi, Nostitzi, Haugwitzi proti tem novim baronom in vitezom, kateri so nosili milijone kar v žepih pri sebi! „Denar je vladar svetá"; mi imamo novce in zato vladamo svet in tudi državo Avstrijo. Blizo tako je bilo geslo tedanjih dni. Vlada pa se je celó veselila vspehov, katere je pridobila tako po ceni. Minister de Pretis se je iznebil svojim prednikom nadležnega deficita in smel si je dovoliti marsikak presežek pri sestavi državnega proračuna. Minister Lasser je stal na svoje sreče vrhuncu, kajti zvišanje plač državnim uradnikom, za katero se je on potezal, se je vresničilo. Knez Auersperg mu je izpolnil vse želje, kajti njemu je bilo najbolj pri srcu, osrečiti národe v Avstriji, da bi zvesti postali obstoječi ustavi, katere najvrednejši zastopnik je bil sam in je še sedaj. Tudi za vojnega ministra je bilo dovolj denarja. Škoda le, da že takrat niso bili izumljeni Uchacijevi topovi, plačati bi se bili morebiti mogli z delnicami ene ali druge banke. Kako prijetno je bilo v takih okolnostih postati Avstrijski ljudski zastopnik, lahko si vsakdo misli. Vlada, katera je kar čez noč s peresom pridobila milijarde, morala je biti vsakemu volilnemu aspirantu magnet, kajti, kedo je znal, kaj prinese pribodnost!

A prišel je znani „hudobni krah". — Kartne hišice švindlarskih bank so se podrle, milijarde je pobrala slana še prej, nego so se vstvarile. V Ghetti, pravem pravcatem stolnem mestu gospodarskega napredka, kjer kaže Merkur svoje zlatníke, se je vnel ogenj in ves svet se je klical na pomoč, da bi gasil. Pred vsem so se zdaj očí obračale na vlado. Državna brizgalnica bila bi morala in je res tudi pozneje začela delati, da ne bi popolnem pogorela borza in z njo „gospodarstveni napredek", kateri je bil začetek in konec vladi sami.

Umeteljnost Kalijostrova je na hip izgubila svojo moč. Vsakdo je poznal talmi zlato, katero se je kovalo, in se je branil ga jemati. Kaj je bilo zdaj naravniše, nego apelacija do vlade, da bi dala iz davkovske blagajnice čistega zlatá. Vlada se je v tej zadevi obrnila do državnega zbora, in on, ki se imenuje „gospodarskega napredka pospeševalec", dovolil je za prvi obrok 80 milijonov goldinarjev davkinih novcev, da bi se pomoglo borznemu siromaštvu. V različnih obrokih so se dajale tudi še daljne podpore prijateljskim železničnim društvom, dokler se ni državi, ker so se jej v tem vsled trgovinske krize zmanjšali dohodki, nakopal na vrat dolg 300 milijonov gold. To se je godilo tako naglo, da se od enega do druzega semestra ni več znalo, koliko se je prav za prav dovolilo in izdalo za odstranitev gospodarstvene krize. S tem sicer ni rečeno, da posamezni poslanci večine državnega zbora niso vedeli, kam je prešel denar, kajti bili so znanci, osobni in politični prijatelji, katerim se je pomoglo z njim. A navzlic tem umeteljnim pripomočkom se je dovršila kriza. K večemu bi se moglo reči, da so se na troške vseh potegnili posamezniki iz zadrege. Davkini dohodki so se zmanjšali, državni troški so siloma rastli. Poleg tega je treba bilo mnogo železnic združiti in kupovati, za kar je zopet treba bilo mnogo novcev. A ker tudi borzijanci nočejo vedno posojevati, nista mogla vlada in državni zbor storiti druzega, nego povišati davke.

Božično dete, namenjeno Avstrijskim državljanom, je tedaj, če tudi ne še razvito, vendar za razvoj ugodno povišanje davkov. Ko je sedanja vlada nastopila, bilo je zlatá vse polno. Po petletnem delovanji se je naredilo 300 milijonov goldinarjev dolgá in zdaj se ne nahaja pomoč drugod nego v poviševanji davkov. A to se godí brez fevdalcev in klerikalcev. Za Bacha, Schmerlinga, Belcredija, kateri so bili 17 let delujoči v Avstrijskem državnem življenji, se nam je samo enkrat zvišal davek. Sedanja sistema je pričela 1868. leta davke zviševati in ob enem obresti znižavati. Leta 1878. se bodo ljudstvu zopet drugič zvišali davki, in morebiti se pet let pozneje to zopet ponoví v tretje. Kakor se kaže, bode tega treba, za porabo novcev pa ni skrbí.

Pogled v Avstrijski državni stroškovnik (budget) za leto 1878

z ozirom na leto 1871.

Poglejmo nekatere rubrike državnih stroškov, kakor jih kaže po vladi državnemu zboru predloženi stroškovnik in primerimo jih z onimi od leta 1871., ko je od liberalcev toliko obrekovani grof Hohenwart ministerstva predsednik bil.

Sedanje Auerspergovo ministerstvo prizadeva davkoplačevalcem vsako leto 206.000 gold. proti 125.000 gold. pod ministerstvom Hohenwartovim. Razloček je za 80.500 gold. na leto in dan. Do leta 1872. namreč so Dunajski ministri dobivali po 8400 gold. stalne plače, 4200 gold. opravilne priklade (Functionszulage) in 2100 gold. za stanovanje, skupaj je tedaj en minister dobival 14.700 gold.

Sedanjemu Auersperg-Lasserjevemu ministerstvu se je to gledé na „volkswirthschaftlichen Aufschwung" premalo zdelo in zato se je s pritrjenjem večine državnega zbora stalna plača vsacemu ministru od 8400 gld. povikšala na 10.000 gold. in opravilna priklada od 4200 gold. tudi na 10.000 gold. Dandanes vleče tedaj en minister 20.000 gold. Vrh tega ima veči del ministrov še stanovanje in tisti ministri, ki so ob enem državni poslanci, imajo za to še po 10 gld. na dan dníne (diät). Prejšnje čase smo imeli tudi le 8 ministrov, zdaj pa jih je 12.

Poglejmo si zdaj le še samo eno ministerstvo — namreč ministerstvo notranjih oprav, koliko to stroškov prizadeva zdaj memo leta 1871.

Leta 1871. so skupni stroški v vseh razdelkih (agendah) tega ministerstva znesli 15 milijonov 874.244 gold., za leto 1878. pa so preračunani na 17 milijonov in 324.684 gld. Razloček je po takem velik, ker znaša 1 milijon in 450.440 gold. in vrh tega so se še marsikateri stroški, ki so leta 1871. bili zaračunani v stroškovniku ministerstva notranjih oprav, v proračun za l. 1878. prestavili v rubriko kakega druzega ministerstva. Tako se sme reči, da so v poslednjih 6 letih stroški ministerstva notranjih oprav (Lasserjevega) blizo za 2 milijona viši.

To dandanes memo leta 1871. tako osnovano državno gospodarstvo kaže pa celó velike razločke med Avstrijskim in Pruskim ministerstvom notranjih oprav po proračunu za leto 1877/8. Na Pruskem znašajo stroški pa politično upravo (ministerstvo notranjih oprav) 23 milijonov in 743.840 drž. mark ali po našem denarji **11** milijonov in **871.920** gold. za 24 milijonov prebivalcev, ki jih Prusija šteje, — v Avstriji pa za 20 milijonov prebivalcev **17** milijonov in 324.684 gold. Če se po takem ti stroški (samo stroški za politično upravo) razdelijo (repartirajo) na število prebivalcev, pride po takem na eno glavo na Pruskem 49·4 krajc., v Avstriji pa po 86·6 krajc., tedaj za 25 odstotkov

več kakor na Pruskem. In vendar zvedenci trdijo, da je politična uprava na Pruskem veliko bolja memo Avstrijske.

Navedli smo v teh vrsticah samo številke po vladinih predlogih. Ker številke same po sebi dosti glasno govorijo, ni nam treba nobenega komentara o sedanjem državnem gospodarstvu memo onega pod ministerstvom Hohenwartovim, katero je, ker je vsem narodom Avstrijskim hotelo pravično biti, bilo liberalcem silen trn v pêti. „Finanz. Frag."

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem leta 1529.

Priredil M. Molek.

(Dalje.)

Prva pomoč došla je Dunajčanom s Českega in Moravskega pod načelstvom bogatega mogočnega deželnega glavarja Hans Pernšteinskega.

Tudi zavezne nemške čete so Dunajčanom na pomoč jadrale po Donavi doli pod vodstvom palatinskega grofa Friderika, pa kaj so srečale na poti? — brezštevilne trume zdihajočih in plakajočih beguncev, ki so bežali pred grozovitim Turkom.

Najprej so v varstvo spravili uboge reve, potem še le so planili na Turka in podili ga od desnega brega Donave skoz Dunajski gozd na zahodni strani mesta do Aniže, mejne reke (doljne in gornje Avstrije) in celó do severnih Štajarskih planin.

K veliki sreči in v veliko tolažbo Dunajčanom se je bilo vendar še posrečilo hrabremu pl. Hektorju Reižaškemu svojih 3000 pešcev od Fiše spraviti v mesto. Tudi izbrana silna armada je hitela mestu na pomoč z zgornje Ogerske skoz Trnovo in Požun po Marskem polji sem od severovzhoda; vodil jo je hrabri grof Nikolaj Salm. Njemu, branitelju in rešitelju Dunaja, je izročil cesar Ferdinand v tej véliki sili najviše vojno poveljstvo vseh Avstrijskih dežel. Cesar je Salmu vse zaupal in se umaknil v Linc na Gornje Avstrijsko. Bil je pa tudi možak, stanoviten kakor skala, izvoljen, da reši domovino ljutega sovražnika. Da si star že 71 let, bil je čvrst na duhu in postave krepke. On je bil Dunajski meščan; hiša njegova ni bila daleč od cerkve sv. Doroteje in tù je želel tudi pokopan biti. Poznej se je hiša njegova prezidala v kraljevski samostan in naposled so to poslopje v posest dobili grofi Friziški.

Salmu pomočnik je bil baron Vilj. Rogendorf, posestnik v Hernalsu; njega je Salm vadil kakih 30 let v vojaščini. Tudi palatinski grof Filip je s prvimi nemškimi trumami še o pravem času v mesto prišel. Rad je prepustil stari Salm mlademu gospodu prednost, ki naj bi pri tej priliki pokazal svojo hrabrost in zmožnost ter rešil čast slavne rodovine svoje.

Stari Salm pa je imel še drugo lepo število dobro izurjenih braniteljev krog sebe, med katerimi se je posebno odlikoval Lenart iz Velsa, rodom Tirolec, njegov podpoveljnik zoper nezvestega Zapolija, poznej pa najbistroumnejši voditelj pri prezidovanji in utrjevanji Dunaja.

Isto tako tudi Nikolaj Turn s svojim stricem Jurijem, priča toliko junaških činov proti Tatarom in Poljakom; dalje še Hektor Reižaški in pa naš Hans (Janez) Kacijanar, ki je večkrat že prej Turke nasekal; v bitki pri Bernici (Fernitz) bil je rešitelj Gradca, glavnega mesta Štajarske.

Ta naš slovenski roják je Avstrijskemu vladarju Ferdinandu veliko dobrega storil; premagal je bil tistega Jana Zapolija, ki so si ga bili puntarji Ogerski za kralja izvolili. Kacijanar jo je mahnil na Ogersko in zajel mesto za mestom ter pregnal Zapolija z ravnin, potem podil ga še na planine in pri Košicah popolnoma ga premagal; Zapolija je bil primoran bežati na Poljsko.

Kacijanar je tudi Solimana pri Dunaji zgrabil, — pozneje pa nesrečno končal vsled vojaških homatij, ko je v Bosno šel nad Turka z vojaki zbranimi iz vseh vetrov. Njemu so zarad pomanjkanja živeža vso krivdo nesreče pripisovali, toda po nedolžnem je bil tako hudo sojen. Umoril ga je Hrvat Zrinjski zavratno pri neki gostiji!

Povrnimo se zopet na Dunaj. Deželni glavar je bil takrat Jurij Puchheim, kancelar Nikolaj Rabenhaupt, véliki oskrbovalec živeža Marko Bök iz Leopoldsdorfa.

Junaškim braniteljem so se bili pridružili tudi nekateri Španjolci: Don Luis de Avalos, Angvilena in Vilarvet hud preganjalec Turkov Don Juan de Salamanka.

Naj še opomnimo, da je bilo razen Kacijanarja tudi iz Kranjskega in Koroškega mnogo hrabrih boriteljev na Dunaj prihitelo. Pač res! da Slovenec je bil in je še vedno zvest svojemu vladarju, da „hrast se omaje — Slovenca zvestoba ne gane."

Preobširno bilo bi imenovati vse možake vnete za vojsko s Turki. Omeniti pa le moramo, da so vrli branitelji mnogih rodovin Dunaju na pomoč prišli, kakor: grofi Auerspergi (Turjaški), Herberšteini, Lihtenšteini, Lambergi, Schvarcenbergi, Trautmansdorfi, Zedlici in drugi.

Grozen strah je spreletoval mirne deželane; bogato in revno bežalo je pred Turki v mesto. Dunajčanom na čast bodi rečeno, da so te reve v varnost spravili, potem pa odločno postavili se Turčinu v bran brez strahú za premoženje in življenje svoje. Zbrali so se pri svojih zastavah krog svojih voditeljev, ki so bili: župan Volbenk Treu, Pavel Bernfus, Bošt. Šranc, Volbenk Mangoldin, Boštijan Eiseler. Dva polka (regimenta) samih meščanov sta zasedla Škotska vrata, drugi pa se zbirali na „jambrovcih" (am Elend) in pri „globokem grabnu".

Kedar se snujejo znamenite reči, dogodi se večkrat tudi kak poseben junašk čin. Dva mladenča plemenitega rodú, ki sta bila pri vojnih krdelih nemških čet pri Kremsu in Korneuburgu na severo-zahodni strani Dunaja, sta želela v boj iti zoper zakletega sovražnika kristijanstva, in kaj sta storila? Ker je bilo mesto že zaprto, preplavata Donavo in pri „ribških vratih" so ju čez nasip gori v mesto potegnili. Ta dva mladenča junaka bila sta: grof Volbenk Ottingen in pa grof Rupert Manderscheid.

Tako so v naglici skupaj spravili precejšnjo posadko; znašala je 21.700 mož in 2000 konj; vsaj je pa tudi le tolika moč navdušenih borilcev mogla varovati in braniti mesto le za silo vtrjeno. Posebno hvalo zaslužita Salm in Rogendorf, ker sta v zadnjih trenutkih poravnala, kar je bilo zamujenega poprej. Hiše blizo nasipa sta dala podreti, druge beznice porušiti in strehe lesene odnesti s hiš; preskrbela sta mesto obilno z vodo, tlak zapovedala razdrapati, nastavila sta povsod straže, in, ker je bilo lesá obilo, obkolila sta slabo vtrjene kraje z dvojno celo trojno palisado. Od Štubenskih do Koroških vrat, kakih 20 čevljev za nasipom, izkopal se je še drugi jarek in za njim naredil zopet nasip ter vtrdili se močno še nekateri kraji proti Donavi.

Toliko ljudí hoče pa tudi dosti jesti imeti. Več milj na okrog se je zato pobralo žito, živina, vino, z

eno besedo — vse, kar je bilo vžitnega. Naložil se je tudi davek na osobo. Vsak škof je moral odrajtati po 5 gold., vsak prelat in grof po 4, drugi plemenitaši, župniki, vikarji in premožnejši meščani po 1 goldinar. Kmetje, hlapci in cele družine od vsakega talenta 1 sold, dninarji pa po 10 vinarjev; kdor je k obhajilu šel, odrajtati je moral 1 vinar.

Vojni svet je cesarja Ferdinanda priganjal živeža in denarja skupaj spraviti, kar se le dá, ker ob vojski takih rečí skoraj nikoli preveč ni, raje premalo, in nabralo se je bilo res čuda veliko obojega, živeža in denarja. Vsakega „nebodigatreba“ so iz mesta spravili; kdor za delo ni bil, čemu bi jedel!

Okop, ki je segal od Donave do Donave in obdajal tudi predmestja, popustiti se je moral, ker je bil predaleč od središča. Kar se je dalo iz predmestij v mesto še odnesti, se je odneslo; kar je ostalo, poplenili so razuzdani vojaki in od 16. do 20. septembra so se predmestja podirala in naposled še požgala. O teh nočéh svetilo se je samega požara kakor po dnevi; domači sami požigali so svoja poslopja zato, da bi sovražniku Turku v roke ne prišla. Marsikater meščan, oprt na vojskino orožje, gledal je tužnega srca z nasipa dol pogorišče svojega poslopja, katerega tudi podrtin morda več videl ne bo, kajti zadeti ga utegne sovražnika pšica. Bôl srčna bila je tim veča, ker morda tudi svojih domačih večidel ne bo, vsaj tavajo, Bog vedi, kod po svetu!

To je bil čuden prizor krvave vojske, katere izid vedel je le eden, Bog vsegavedni.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir na bojišče.

Sofija, glavno mesto Bolgarije.

Kakor poroča danes telegram, so na sv. treh kraljev dan Rusi vzeli in zasedli Sofijo, zgubivši le 24 mož. Da se spozná važnost tega mesta, treba kratkih pojasnil.

Bolgarska dežela je vsa zeló gorata, zlasti pa vzhodni del njeni, ker se na severni strani po nji vleče najviše gorovje Balkana. Ta dežela ima velike gozde in rodovitne doline, prebivalci njeni so poljedelci, živinorejci, vrtnarji in čebelarji, tudi s svilorejo se jih nekaj ukvarja.

Da je dežela bogata različnih pridelkov, priča tudi to, da je Turek, čeravno jo že čez 400 let molze, ni mogel pokončati. Kaka bi postala pod previdno vlado, ki bi šla kmetovalcem, kupcem in obrtnikom na roko, se po vsem tem lahko dá misliti; gotovo je ena najlepših dežel južne Evrope.

Sofija ali Triadica, kakor jo Bolgari po svojem slovanskem jeziku imenujejo, je glavno mesto te dežele ali Turškega šandeleka, ležeča v rodovitnem logu ob glavni cesti s Carigrada proti Nišu in Srbiji. V njo se steka več cestá iz vseh krajev, zato je tudi jako važno mesto za Ruse, ki se tu lahko združijo s Srbi od Pirota prihajajočimi in imajo potem za vso vojsko glavno zatišje ali naslombo.

Nekdaj je Sofija imela čez 50.000 prebivalcev. Zdaj jih je le še nekaj čez 20.000, ker jih je pregnalo Turško trinoštvo in hudi potresi, kakor sploh pod polomesecem vse gine. Med prebivalci je neprimerno veliko židov (judov), ki so drli posebno kristijane in zdaj zavoljo hude vesti večidel kopita pobrali; kristijanov pa je kakih 6000. Mesto je med vsemi Turškimi najbolje zidano in najpremožnejše, imenitno zarad živahne kupčije, sedež Turškega begler-bega (deželnega poglavarja), Grškega metropolita in katoliškega škofa, ima 23 mošej (Turških cerkvá), pa tudi Grških in katoliških cerkvá, dva katoliška samostana, raznovrstnih fabrik itd.

Zavoljo tega so Rusi bili pripravljeni na to, da bodo Turki to važno mesto na vso moč branili. Al, kakor se kaže, so Turki po kratkem boji pobegnili menda zato, ker niso hoteli velike armade staviti v nevarnost, kakor Osman-pašino v Plevni. — Danes je tedaj osvobodeno tudi to mesto in pot do Drenopolja nima za Ruse nobenih hudih zadržkov več, ker Filipopelj je na cesti jim le veča postaja, katere Turki gotovo ne bodo branili. Zadržek bo tedaj le zimski čas, ker po mrazu trpé veliko oboji, Rusi in Turki, in je pomikanje naprej jako težavno.

Šolske novice.

* *Ne, ne, da bi ljudska šola se ločila od cerkve* — tako je sklenil deželni zbor Virtemberški na Nemškem. Novošegne želje, da bi se ljudska šola po vse ločila od cerkve, — da bi se namesto duhovnih nadzornikov postavili svetovni, — da bi mežnarstvo se vzelo učiteljem, je — čujte! — zbornica poslancev zavrgla. Celó liberalna stranka je po svojem poslancu objavila, da noče ločitve ljudske šole od cerkve, kajti to bila bi največa politiška pregreha; — da duhovni nadzorujejo ljudsko šolo, je edino naravna osnova pri ljudskih šolah, kajti duhoven je z ljudstvom v najožji zvezi, on mu je svetovalec najbolji v svetovnih in vseh druzih rečéh. Te misli so v Virtembergu katoličani in protestantje, ker vidijo, kako gre ljudskim šolam pod Pruskim „kulturnim bojem“.

* *Tirolska katoliško-politiška ljudska družba* je v zboru, ki je unidan bil v Auer-u, sledečo resolucijo sklenila: „Katoliško-politiška družba obžaluje nove šolske postave, ki jih je sv. Oče papež za pogubne priznal zato, ker je njih namen, ljudske katoliške šole prestrojiti v brezverske, zato naj vsi udje društva po vseh mogočih postavnih potih delajo na to, da katoliško ljudstvo ima katoliško ljudsko šolo“.

* *Na Zagrebško vseučilišče* se po cesarjevem sklepu vprihodnje pripuščajo tudi dijaki realk, ki so z dobrim vspehom prestali maturo in so skozi 3 leta obiskovali vseučilišče kot izvanredni učenci. Takim dijakom je dopuščeno, se podvreči preskušnjam za gimnazijske učitelje o matematičnih in o natoroznanskih predmetih. — Ta cesarski sklep je velike važnosti za dijake, ki so realko dovršili, pa niso potem vedeli, kam bi se obrnili, da bi kako službo dobili. Od konca je sila veliko mladine vrelo v realke, al dandanes pešajo te šole, ker mladina po dovršeni realki ne vé, kje bi kruha iskala. Zdaj pa se bode na Hrvaškem zopet več mladine podalo k študijam realkinim.

Mnogovrstne novice.

* *Rimski kardinali.* — V Italiji in sploh po svetu se pretresajo sedaj pogostoma izgledi konklava, kedar se primeri, da sv. oče papež umrje. Zato utegne zanimivo biti poznati kardinale, ki bodo volili prihodnjega papeža. Vseh skupaj je danes 64 kardinalov, med katerimi je 38 Italijanov, 26 pa druzih. Po Italijanih je največ Francozov, in sicer 9: Donnet iz Bordeauxa, Regnier cambrayski, Guibert parižki, Brossays-Saint-Mare renneski, de Bonechose rouenski, Caverot lyonski in v Rimu bivajoči kardinali de Falloux, Pitra in Bonoparte. Avstrija je zastopana v svetem kolegiji s 5 kardinali: knez Schwarzenberg v Pragi, Kutschker na Dunaji, Mihalovič v Zagrebu, Simor na Ogerskem in Ti-

rolec Francelin. Angleška ima 3 kardinale: Manning v Westminstru, Cullen v Dublinu in Hovard. Španija ima 3, Poljska, Belgija, Portugalj-sko in Amerika imajo po enega. Italijanski oddelek je tedaj po številu najmočnejši, al ker so Italijanski kardinali najhuji protivniki Italiji, bo Italijanski vladi težko obveljalo, da se v primerljeju papeževe smrti voli nov papež po njeni volji, čeravno vladni zagovorniki trdijo, da so med kardinali Italijanskimi tudi taki, ki niso po vse protivni Italiji, namreč: Pecci, La Valetta, Franchi, Morichini, de Luca in še drugi.

* *Nova špekulacija.* V Bolgariji nakupujejo špekulanti, najbrže judje, **čeljusti** v vojski ubitih Turkov in Rusov, ki jih po 10 frankov (4 gold.) plačujejo in v zabojih, po 500 v en zaboj zloženih v Pariz pošiljajo, kjer jih po 15 frankov prodajajo. V Parizu vzamejo zobé iz čeljusti, sortirajo in potem zdravnikom prodajajo, ki ljudém namesti gnjilih in votlih take zdrave zobé stavijo.

* *Turških ordenov cela plôha* zopet pride iz Carigrada čez Magjare za Turčijo goreče. Dobí jih namreč 27 državnih poslancev, 66 meščanov, 28 študentov in 11 gospá.

* *Spominek nadvojvode Ivana,* Štajarski deželi z dušo in telesom udanega, bodo maja ali junaja meseca slovesno v Gradcu odkrili. „Tagespost" pravi, da se bode s to slovesnostjo združila velika „deželna slovesnost" na spomin, da je pred 600 leti na Moravskem polji Rudolf Habsburški premagal Českega kralja Otokarja in je vsled te zmage Štajarska prišla pod krono Avstrijsko.

Naši dopisi.

V Gorici 5. jan. — Umrla je pretekli teden tukaj v Gorici gospá Ivanka Pelikan-ova (rojena Batistič-Rothenfeldska), vdova nekdanjega tukajšnjega gimnazijskega prefekta Jožefa Pelikana. V oporoki od 14. nov. 1866 je zapustila vse premoženje — municipiju, da bode izplačeval z obrestmi vsako leto enemu ali več dekletom primerno doto, in to najprej dekletom, ki so rajnci (prej po sestri potlej po možu) sorodne, če pa takih ni, hčeram popred mestnih, potlej deželnih in slednjič državnih uradnikov. Spada pa k zapuščini 1000 napoleonov mestni gosposki posojenih in razna posestva v Brdih, katerih vrednost znaša neki okoli 20.000 gold. Otrók ranjca ni zapustila; edina hči ji je umrla pred več leti. Na te hčere smrtni dan (20. dec.) se bodo vsako leto dote delile. — Listkov, s katerimi je navada oprostiti se novoletnih vizit in voščil (s tem namreč, da se plača po 50 kr. za uboge), bilo je izdanih za 336 gld. in 50 kr. — Mnogi gospodje so podarili za Božične praznike ali za novo leto znamenite dari za uboge ali ubožne zavode, in sicer brez hrupa in brez — zabav. Tako n. pr. je dal gosp. Henr. Ritter 50 gold., grof Chambord tudi 50 gold. za ubožni zalog gimnazijski; g. vitez Tosi 50 gold. za ubožne družine po mestu; bar. Angiolina Ritter-ca je na novo oblekla in še drugače obdarila 50 dečkov in deklic. Drugi pa so hoteli za svojo „milošnjo" plačílo imeti, to je, zabavati se v gledišči. Dne 26. decembra namreč je bila veselica za dobrotne zaloge mestne; došlo je 469 gold. Še drugi (trgovci) so podarili mestnemu zavodu za zanemarjene mladeniče jedilnih reči. — „L' Isonco" je bil 3. dne tega meseca v prepoved dejan zavoljo ostrega sestavka proti Slovanom na Primorskem, prav za prav proti nekemu Vuličevič-u (v Trstu), ki je pretekli mesec izdal knjigo, v kateri dokazuje, da od Idrije (Judrio) do Kvarnera je slovanski svet. To je vsak pametni človek sicer že poprej vedel; a da se v italjanskem jeziku za „Italijane" ta resnica poudarja in dokazuje — to je Vuličevič-eva zasluga. Naš „Isonzo" pa se ni od 48. leta sem nič navadil; on vidi Lahe celó — v Stari Gorici (proti izhodu iz Gorice), kaj pa še le v Ločniku ali ob Idriji!! — Jutre 6. t. m. bode naš državni poslanec gospod France grof Coronini razlagal svojo državno-zborno politiko in opravičeval svoje obnašanje v Dunajski zbornici; o vnanji državni politiki pa ne bo govoril.

Iz Kranja na dan sv. 3 kraljev = „Konec delo hvali". Po tem starem pregovoru smo tudi mi staro leto dobro končali. Predzadnji dan leta bila je v čitalnici naši na korist revnim učencem tukajšne gimnázije „beseda", katere dohodek znašal je nad 160 gl. — Zraven petja bili ste na programu dve gledišćini igri „Garibaldi" in „Gluh mora biti". Naši dilentantje, ki se, kakor sem vže zadnjič poročal, prav domače čutijo „na deskah, ki svet pomenijo", so se tudi to pot vrlo dobro obnesli. Ne rečem preveč, če trdim, da bi tudi čast delali vsakemu javnemu gledišču. In če temu še dostavim, da drugi pevci so v vseh točkah jako zadovolili občinstvo in da je še posebno mešani zbor v zadnji točki „Cigansko živenje" iznenadil vsacega tako, kakor smo občudovali veliko umetnost gosp. R. Laha iz Radovljice na citrah, boste po vsem tem našli mojo kritiko o tej veselici opravičeno, da jo prištevam najboljšim „besedam" čitalnice naše. Zbrala pa se je ta dan tudi lepa množica v čitalničnih prostorih, čemur priča je v blagi namen nabrana svota, ki se za naše mesto res velika imenovati sme. — Razen domačih mestjanov in druzih odličnih gostov iz nasprotnega tabora videli smo med občinstvom tudi vnuke nepozabljivega slovenskega mecena rajncega barona Antona Cois a in več domoljubov iz okolice. Le gimnazijski vodja, ki se je — ne vemo iz katerih vzrokov — odtegnil dobrodelni „besedi" prav njegovim učencem namenjeni, ostane nam uganjka, kakor marsikaj druzega, kar se je za kulisami godilo na naši gimnaziji v preteklem šolskem letu. Ali nekateri res še zmirom mislijo, da v čitalnice zahajajo le veleizdajci in državi neprijazni ljudje?! Menda jim bo bodočnost kmalu po grdem sovraštvu do Slovanov potopljene možgane razvedrila.

Iz Ljubljane. — Veliko radost je narodnemu našemu svetu učinila novica, da so 3. dne t. m. Rusi Turkom vzeli velevažno Sofijo. Tako se ruši Turčija čedalje bolj, v tej meri pa rastejo intrige Angleške vlade. Zato časnik „Agence russe" odkritosrčno pravi, da — ako Angleška vlada hoče zabraniti, da Rusi ne marširajo na Carigrad — naj Turčiji vzame iluzijo, da jo Anglija podpira; za tegadel stavi Turčija vse svoje nave v veliki Evropejski boj. In res je položaj sedanji zeló napet in negotovo je, kaj bližnja prihodnost prinese. Ni čuda tedaj, da odgovora, ki sta jih Nemški cesar Viljem in pa kralj Italijanski Viktor Emanuel dala na častitke novega leta, povdarjata nevarni prihodnji čas. Cesar Nemški je rekel, da ne vé, kaj se pripravlja za novo leto, — kralj Italijanski pa je sedanji politiški položaj imenoval položaj poln nevarnosti. — To so zeló nemirne perspektive.

— (*Občni zbor hranilnice Kranjske*) je predvčeranjem pritrdil predlogu hranilničnega vodstva, da se hiša hranilnice na sejmskem trgu državi prodá za 120.000 gold.; — le 6 družbenikov je glasovalo zoper ta predlog, nad 20 pa mu pritrdilo. Sklenjeno je dalje bilo, da hranilnica sme mestno (nekdaj Novakovo) hišo za 25.000 gold. kupiti, jo podreti in novo poslopje zi-

dati za hranilnične pisarne. Ker ima po mestni postavi še deželni zbor privoliti v to, da mesto prodá svojo hišo, se bode podiranje in zidanje začelo spomladi, ko deželni zbor v prodajo imenovane mestne hiše dovoli. Hranilnica s svojimi pisarnicami ostane vsakako še do konca oktobra leta 1880. tam, kjer je zdaj.

— (*Iz poslednje seje deželnega odbora.*) Gosp. Ad. Obrezi, posestniku v Cerknici, se pošlje zahvalno pismo za deželnemu muzeju darovanih, v gozdu blizo Cerknice iz Tržišča izkopanih različnih bronastih starin. — Posvetovalo in sklenilo se je o predlogah in poročilih za prihodnji deželni zbor, in da se razpiše natečaj zarad oddaje deželnega gledališča za nemške gledišćine predstave leta 1878/9. — Občini Novomeški se je dovolilo pobiranje 25% občinske priklade na direktne davke za 1878. l., — občini Kranjski pa pobiranje 20% občinske priklade na vžitnino.

— (*Pogled v deželno bolnišnico leta 1877.*) V bolnišnici je bilo v oskrbi in sicer: na medicinskem oddelku (primarij dr. K. Bleiweis) 1462 bolnikov, na kirurgičnem oddelku (primarij dr. Fux) 1036, na sifilitičnem 346, na oddelku kožnih bolezin (primarij dr. Pestotnik) 270, in na oddelku za ženske bolezni (primarij prof. Valenta) 58, tedaj skupaj na vseh teh oddelkih 3172 bolnikov, — v norišnici (primarij dr. K. Bleiweis) pa je bilo blaznih 224, — v porodnišnici (primarij prof. Valenta) je bilo 156 porodnic, — otrok pa 141, tedaj na tem oddelku skupaj 297. Po takem je v vseh skupaj v imenovanih dobrodelnih napravah bilo lansko leto oskrbovanih **3693.** — Ozdravilo se jih je na medicinskem oddelku 1110, umrlo 255, — na kirurgičnem oddelku ozdravilo 856, umrlo 69, — na sifilitičnem ozdravilo 286, umrli 4, — na oddelku kožnih bolezin ozdravilo 224, umrlo 16, — na oddelku ženskih bolezni ozdravilo 56, umrla nobena, — skupaj se jih je tedaj ozdravilo na vseh teh oddelkih 2532, umrlo 344. V norišnici se jih je ozdravilo 87, umrlo 18, — iz porodišnice jih je izstopilo 144, umrla je ena, — otrók so matere seboj vzele 124, umrlo je otrok 13 (v tej številki je zapopadenih 6 mrtvo rojenih). — Koncem leta 1877. je tedaj ostalo v bolnišnici 296 bolnih, v norišnici 119, v porodišnici 15, skupaj tedaj 430. — Najdencev pri rednicah na deželi je bilo v začetku lanskega leta 320, koncem leta pa jih je po pretekli desetletnici izstopilo iz deželne oskrbe ali pa umrlo skupaj 82, tedaj je zdaj v deželni oskrbi še 238 najdencev.

Ker je skupno število vseh bolnikov l. 1876. znašalo 3457, skupno lanskega leta pa 3693, se tedaj kaže, da je lani bilo 236 bolnikov več. Revščina mora res velika biti, ako se pomisli, da zadnja leta pride vsako leto kakih 200 oseb več v bolnišnico.

— Prečastiti g. Simon Robič, bralcem „Novic“ po svojih zanimivih natoroznanskih spisih dobro znani rastlinoslovec in entomolog, ki je mnogim šolam že podaril lepih zbirk, je zopet c. k. deželnemu šolskemu svetu izročil v isti namen 85 vrst polžev. Imenovani šolski svèt, ki je izročil to zbirko ljudski šoli v Krškem, se v „Laib. Zeit.“ gospodu Robiču javno zahvaljuje za veliko vredni dar.

— (*Naša kat. rokodelska družba.*) Med tem, ko se učeni in visokoumni gospodje po knjigah in časopisih posvetujejo in raznovrstno ukrepajo, kako bi se srednji ali delavski stan — povzdignil do više sreče in zadovoljnosti, so drugi ne manj veljavni možje nastopili drugo — praktično pot. Ustanovili so rokodelske družbe, katere brez vsega hrupa lepo natihoma delajo za njihov blagodejni vspeh, za katerega večkrat nobeden drug ne ve, kakor oni spošteni mojstri in blagi možje, ki so se v takih družbah učili pošteno živeti in si tako postavili temelj svoji sedanji sreči. Vendar pri nekaterih priložnostih se tudi delavnost in korist teh družeb tako očitno na zunanje pokaže, da jo vsak lahko vidi, kdor nalašč ni slep. Prepričali smo se tega v veliko zadovoljnost pri obeh „besedah“, kateri je po svoji stari navadi napravila naša kat. rokodelska družba v svoji dvorani: eno so zvrševali vrli rokodelski pomočniki na novega leta dan, drugo pa so napravili pridni rokodelski dečki na sv. treh kraljev dan. — „Novice“ so imele že premnogokrat ob taki priliki prijetno priložnost visoko ceniti manjše in više rokodelce kat. družbe. In tudi letos ne morejo drugače, kakor toplo pohvaliti obe „besedi“. — Pri prvi, na novega leta dan so bili nazoči tudi g. knezoškof in s primernim govorom razveselili družbo. Slišali smo v tej „besedi“ razne dnevu in osebstvu primerne deklemacije in pa lepo petje, katero marljivo vodi nunski katehet gosp. A. Keržič, poleg tega pa tudi prav mično in podučno igro: „Vernost, delavnost in veselost“. Škoda, da niso nazoči bili vsi tisti rokodelski pomočniki, ki se odtegujejo tej jako koristni družbi; — navedena igra bila bi marsikateremu očí odprla, da bi koj pristopil k družbi. — Prav gladko in nekako prisrčno se je vršila tudi „beseda“ rokodelskih učencev 6. dne januarija, pri kateri je gosp. monsig. Jeran s svojim govorom 72 dečkom globoko v srce segel. Deklamovali so dečki kaj živahno, nekateri res z nepričakovanim in izvrstnim povdarkom. Gledé petja, ki je bilo veselo in národno po besedi in napevu, ter je lepo in gladko teklo, nam je častiti gospod P. Angelik pokazal tudi tukaj svojo občeznano spretnost in pridnost. Da! še celó vrlega goslarja imajo rokodelski dečki v svoji sredi. — Samo ob sebi pa se ume, da zraven gosp. učenikov, ki se žrtvujejo tej hvalevredni družbi, gre še posebna hvala gosp. prof. Gnjezdi, predsedniku družbenemu, ki ga po vsej pravici moremo imenovati Vončino II. — Konečno še gospej Murnikovi, Šolmajerjevi, Šupevčevi in drugim dobrotnikom zahvala!

— Notarskih služeb na Kranjskem je kar na enkrat izpraznjenih 12, in sicer: v Idriji, Vipavi, Bistriei, Ložu, Senožečah, Tržiču, v Kranjski gori, v Krškem, Velikih Lašicah, Ratečah, Metliki in v Trebnem. Čas kompetencije 4 tedne.

— Požari se nekaj časa sem pogostoma nahajajo v našem mestu. K sreči je dosihmal le eden teh požarov segel iz dimnika v streho. Ker so deloma teh nesreč krivi nemarni dimnikarji, ki večidel po svojih fantih dadó dimnike ogledati pa ne ometati, kakor je potrebno, deloma pa krivi so tudi sami nečimurni hišni gospodarji, zato naj so take nesreče opomin, da vsak stori svojo dolžnost. — O pravem času zato je gospod Franjo Drenik, glavni agent Peštanske zavarovalnice, po hišah razposlal poziv, naj bi se ljudje zavarovali tudi svoje pohišje nesreče ognja. Ker se za 1000 gld. zavarovanega pohišja na leto plača le 1 gld, je pričakovati, da ne bode gosp. Drenikov poziv ostal brez vspeha.

— O ponarejeni pratiki z imenom „Slovenska pratika“ piše „Slov. Gosp.“ tako-le: „Ponarejena „Slov. pratika“ se prodaja; zunanja podoba je pravi pratiki, katero že od nekdaj izdaja Blaznikova tiskarna v Ljubljani, slična, le podobe sv. Jožefa nima cesarskemu koleku nasproti. Ta pratika ni zanesljiva, ker sejmove krivo nastavlja in še niti za imena naših okrajev prav ne vé; tudi ima eno prav grdo in popolnem lažnjivo povest zoper sv. misijone itd. Kmetje, kupujte pratiko, ki ima sv. Jožefa na prvem listu!“

— Šolski časnik, pod naslovom „Slov. učitelj“, kateremu je vrednik bil gosp. Lapajne, je z novim letom

nehal izhajati. Pogoste konfiskacije — pravi „Slovenski Gosp.“ in tožbe so mu življenje zadušile. Ali pa nista tudi za učitelje majhnega naroda slovenskega dva šolska časnika preveč bila?

— (*Pobirki iz časnikov.*) Ljubljanski dopisnik „Neue fr. Presse“ svetu poroča, da imenovanje gosp. Volca za stolnega dekana narodnjakom ni po godu, češ, da kanonik Kramar bi jim bil iz srca vzet. Kaj vse pač iztaknejo naši nemčurji! Prečastiti gosp. kanonik Kramar še kompetiral ni za dekanat, kako so ga tedaj narodnjaki hoteli imeti za dekana?! Gospod kanonik Volc, od nekdaj narodnjak z dušo in telesom in še danes isti značajni mož, kar je leta 1847. bil, ko je Slovencem „stoletno pratiko“ spisal, je imel le enega konkurenta, pl. Premersteina, ki pa, ker njegov kanonikat ni cesarski kanonikat, še „vestes nuptiales“ nima za to mesto. Da pa med njim in g. Volcem bi se narodnjaki ne za trenutek ne premišljevali, komú bi privoščili stolni dekanat, to pač dopisnik „Weltblatta“ že sam dobro vé. — „Vaterlandu“ se poroča govorica, da ima prof. Wiesthaler iz Ljubljane v Budejevice prestavljen biti! Ker nobena živa duša ne vé, kaj da je g. Wiesthaler pregrešil, ki je narodnemu natolcevanju celó s tem iz poti šel, da je odložil odborstvo strogo znanstvene „Matice“ in pa nedolžne „čitalnice“, ne more ona govorica druzega pomena imeti nego namen — grde denunciacije. Ali ne bo pri nas nikoli mirú sistematičnega kovarstva naši ravnoprav nosti sovražnih Turkov!

Prošnja.

Z Gorenjskega nam je došlo vprašanje: naj „Novice“ povedó, kako na Krasu, Vipavskem in Goriškem svinjsko mesó sušijo, ker ondi to znajo bolje kakor na Gorenskem. Lepo prosimo tedaj zvedence v imenovanih krajih, naj nam na kratko pa jasno za „Novice“ razodenejo, kako najbolje napravljati suho mesó. Obračamo se s to prošnjo še posebno na gospoda prof. Povšeta v Gorici. Ker pa se ravno zdaj največ prešičev kolje, prosimo hitrih poročil, da jih Gorenjci zvedó že v prihodnjem listu. *Vredništvo.*

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zbornica poslancev začne zopet svoje zborovanje jutri, to je, 10. dne t. m. Dnevni red obsega mnogo predmetov, med katerimi je postava zoper kugo, občna colna tarifa Avstrijsko-Ogerska, davek za petrolej in več druzega.

— Nezadovoljnost s sedanjim politiškim položajem se kaže tudi v oficijelnih in oficijoznih časnikih. Tako lamentira „Fremden-Blatt“, da še nimamo nove pogodbe med Avstrijo in Ogersko in da provizorij treh mescev je medla podlaga obstanku Avstrijsko-Ogerske monarhije, ter da je težav še na kupe, ki delajo ovire novi pogodbi; na kratko rečeno: kamor pogledamo, nikjer se ne kaže očesu nič veselega. — Enako jeremijado poje „N. Fr. Presse“.

— Cesar in Magjari. Da so porotniki glasovitega časnikarja Verhovay-a, ki je bil tožen razžaljenja Nj. veličanstva, za nedolžnega spoznali, ni brez vtiska ostalo pri presvitlem cesarju, ki je Ogrom toliko milostljiv. Kakor „Agramer Presse“ po zanesljivih poročilih vedeti hoče, ne bode cesar tako kmalu prišel v Buda-Pešt.

— Presvitla cesarica je z gospodom nadvojvodo, cesarjevičem Rudolfom, 31. dne p. m. došla v London.

Iz Hrvatskega. — Naša dežela se ne bode udeležila Pariške svetovne razstave, kajti Magjari so ji pri odmiri dotične denarne podpore stavili take pogoje, ki za našo deželo niso dostojni. Dotični odsek se je po takem razrešil.

Iz Prage. — O vredništvih Českih časnikov so nastopile važne premembe. Skrejšovski odstopi od vredništva časnika „Politik“ in bode vredoval po njem ustanovljeni časnik „Brousek“; Zeithammer, dozdaj vrednik „Pokroku“, bode vrednik „Politike“, vredništvo „Pokroka“ pa prevzame profesor Jeřabek.

Iz Moravskega. — Kako slab prerok je g. finančni minister, ko je tolažil državni zbor z besedami: „es wird schon besser werden“, kažejo nam žalostne dogodbe, da na kant prišle kmetije se prodajajo prav po nič. Po „Olmütz. Zeit“. je uni dan neki jud hišo z vrtom v Lisnici, ki je bila sodniško cenjena na 1000 fl. kupil za 1 fl., — v Krumlovi pa je drug jud na 8000 gold. vrednosti sodniško cenjeno kmetijo kupil za 20 gold. — Kar se godi na Moravskem, se godi tudi po drugih deželah.

— Vladni časnik „Brünner Zeitung“ je 4. dne t. m. obhajal stoletnico svojega izhajanja.

Iz Buda-Pešta. — Ko se je minister Tisza vrnil iz Berolina in so mu poslanci liberalne stranke čestitali ob novem letu ter njegovi politiki veliko hvalo peli, jim je Tisza odgovoril, da on hoče vse storiti, da se začuva ustavna sloboda, katero bo branil tudi proti onim, ki jo hočejo v pogubo gnati s krivo rabo svobode, svoboda ne sme razuzdanost biti; potem deputaciji povdarja potrebo, da ga večina podpira o tem cilju, da se interesi Ogerski zložijo z interesi monarhije, ker le tako more monarhija nadvladati vnanje težave in obvarovam biti novih zaplet in od vojske. — Koliko veljave imajo te besede Ogerskega ministra za nas Avstrijance, to ne potrebuje nobenega komentara.

Iz Rusko-Turškega bojišča. — **Sofijo so Rusi zasedli** — to je danes najnovejša novica. Dne 3. t. m. so za l. 1434 prvikrat prišli zopet krščanski vojaki v to mesto in obhajala se je slovesna služba božja. Turki so se bili po kratkem boji umaknili, tako da je to za Ruse jako važno mesto stalo le 24 mož. V bitvi pri Taskiseni je bil vjet tudi Anglešk obrist Baker, ki je bil v Turški službi. Pridobivši to važno mesto se pomikajo Rusi zdaj nemudoma po cesti proti Filipopolju in do Drenopolja ne bodo menda nikjer vstavljeni, ker edina še ne razdjana Turška armada Sulejmanova hiti branit to mesto. — General Gurko je skazal se Hanibala II., ker je o zimskem času in pri nepopisljivih težavah s svojo armado šel čez Balkan. Vojaki so morali o zimskem času pota delati in stopinje v led sekati, kanone nositi, težje vleči po vrvih od drevesa do drevsa itd. — vse to ob vednem boji in najhujšem mrazu — sploh, ta prehod čez Balkan je tak, da mora vsak občudovat hrabrost in vstrpljivost Ruskih vojakov in spretnost njihovih vodij. — Turški armadi, ki se valí proti Drini, delajo Bosniški ustaši velike zadrege, ker jim ovirajo dovaževanje živeža iz Bosne.

☞ Današnjemu listu je priloženo vabilo na naročevanje „novih slik iz bojišča“, katere vsakemu priporočamo.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.